

hoztak létre, bárhogy nevezzék is azokat, megszűnnek, a nem kellőképpen ellátott archidiakónusok és esperesek ellátásának fenntartásával.

14. Az egyházi javadalmak megsokszorozására a jövőben nem kerülhet sor, amint a javadalom vagy javadalmak jövedelme meghaladja a 3000 livre összeget. Nem lesz engedélyezve egy javadalom több járadékának vagy egy járadéknak és egy javadalomnak a birtoklása sem, ha mindezek jövedelmei meghaladják az említett 3000 livre összeget.

15. A Nemzetgyűlés a járadékoknak, kegydíjaknak és fizetéseknek elküldött számlái alapján a királlyal együtt fel fogja számolni mindazokat, amelyek meg nem érdemeltek, csökkenteni fogja azokat, amelyek túlzottak, a jövőben pedig meg fogják határozni azt az összeget, amellyel a király e célokra rendelkezhet.

\* 16. A Nemzetgyűlés kimondja, hogy azon nagy és fontos határozatok emlékére, amelyeket Franciaország boldogsága érdekében hozni fog, veressenek érmet, s hálaadásként a királyság valamennyi egyházközségében és templomában *Te Deum*-ot énekeljenek.

17. A Nemzetgyűlés XVI. Lajos királyt ünnepélyesen „francia szabadság visszaállítójává” nyilvánítja.

18. A gyűlés testületileg a király elé járul, hogy bemutassa Őfelségének a meghozott határozatot, kifejezze legtiszteleteljesebb hálóját, felkérje, hogy engedélyezze a *Te Deum* eléneklését kápolnájában, s ezen maga is vegyen részt.

19. A Nemzetgyűlés az alkotmány után azonnal azoknak a törvényeki megalkotásával fog foglalkozni, melyek a jelen határozat elvei érvényesítéséhez szükségesek. E határozatot a küldött urak közvetítésével rögtön el fogja küldeni valamennyi tartományba, együtt a folyó hó 10-én kiadott dekrétummal,<sup>3</sup> hogy mindkettőt kinyomtaszák és közzétegyék az egyházközségek szentbeszédeiben, s ahol szükséges, ki is plakátolják.

1. A derogálás azt jelenti, hogy bizonyos alantasnak minősülő foglalkozások a nemesi állapot elvesztését vonták maguk után a régi rend idején.
2. Így nevezték a szerzetesek és apácák elhalálozása után hátramaradt javakat.
3. A rend és a nyugalom helyreállítására felszólító határozatról van szó.

## 24.

### *Az Emberi és polgári jogok nyilatkozata*

1789. augusztus 26.

Az Alkotmányozó Nemzetgyűlés augusztus 4-én kimondta, hogy az elkészítendő alkotmányt az emberi jogok nyilatkozatával kell bevezetni. Több képviselő előzetes tervezetei, különböző bizottságok előkészítő munkálatai és nyilvános viták (augusztus 18–26.) után a gyűlés az alábbi szöveget fogadta el.

Mivel a francia nép Nemzetgyűlésben összegyűlt képviselői úgy látják, hogy a társadalmi problémáknak és a kormányok romlottságának egyedüli oka az ember jogainak nem ismerése, elfelejtése vagy megvetése, úgy határoztak, hogy ünnepélyes nyilatkozatban teszik közzé az ember természetes, elidegeníthetetlen és szent jogait, abból a célból, hogy e nyilatkozat állandóan a társadalmi testület minden tagjának a szeme előtt legyen, s folyamatosan emlékeztesse őket jogaikra és kötelességeikre; abból a célból, hogy a törvényhozó hatalom és a végrehajtó hatalom aktusait mindig össze lehessen mérni valamennyi politikai intézmény céljával, s így nagyobb tiszteletben részesüljenek; és abból a célból, hogy az állampolgárok panaszai ezután egyszerű és vitathatatlan elveken alapuljanak, s mindig az alkotmány és a közös boldogság fenntartására irányuljanak.

Ebből következően a Nemzetgyűlés a Legfelsőbb Lény jelenlétében és oltalma alatt az ember és polgár következő jogait ismeri el és teszi közzé:

Első cikkely. Az emberek szabadnak, jogilag egyenlőnek születnek, és azok is maradnak. A társadalmi megkülönböztetések csak a közhasznosságon alapulhatnak.

2. Minden politikai egyesülés célja az ember természetes és elvülhetetlen jogainak megőrzése. Ezek a jogok a szabadság, a tulajdon, a biztonság és az elnyomásnak való ellenállás.

3. Minden szuverenitás alapelve lényegileg a nemzettől származik. Semmilyen testület, semmilyen egyén sem gyakorolhat olyan hatalmat, amely nem kifejezetten ebből ered.

4. A szabadság azt jelenti, hogy minden megtehető, ami másnak nem árt: ennélfogva minden ember természetes jogai gyakorlásának csak olyan korlátai vannak, amelyek a társadalom más tagjai számára is biztosítják ugyanezen jogok élvezetét. Ezen korlátokat csak a törvény határozhatja meg.

5. A törvény csak a társadalom számára ártalmas cselekedetek tiltására jogosult. Mindazt, amit a törvény nem tilt, nem lehet megakadályozni, és senkit sem lehet arra kényszeríteni, amit a törvény nem rendel el.

6. A törvény a közakarat kifejeződése. Valamennyi állampolgárnak jogában áll személyesen vagy képviselőin keresztül részt venni a megalkotásában. A törvénynek azonosnak kell lennie mindenki számára, akár védelmez, akár büntet. Minden állampolgár egyenlő a törvény előtt, s ezért képességeiknek megfelelően és kizárólag erényük és tehetségük szerinti megkülönböztetéssel egyformán betölthetnek valamennyi méltóságot, állást és közhivatalt.

7. Mindenkit csak a törvény által előírt és általa meghatározott formák szerint lehet vád alá helyezni, letartóztatni vagy fogságban tartani. Meg kell büntetni azokat, akik önkényes intézkedéseket szorgalmaznak, hoznak, hajtanak vagy hajtattatnak végre; de minden állampolgár, akit törvényesen idéznek meg vagy vesznek őrizetbe, azonnali engedelmességgel tartozik, s ellenállás esetén bűnössé válik.

8. A törvény csak kifejezetten és nyilvánvalóan szükséges büntetéseket róhat ki, és mindenkit csak olyan törvény alapján lehet megbüntetni, amelyet a bűncselekmény előtt hoztak, hirdettek ki és legálisan alkalmaztak.

9. Mivel minden embert ártatlannak kell tekinteni, amíg bűnössé nem nyilvánították, ha letartóztatását elkerülhetetlennek ítélik, a törvénynek szigorúan meg

kell torolnia minden olyan erőszakosságot, amely nem szükséges az illető személy elfogásához.

10. Senkit sem szabad meggyőződése miatt zaklatni, legyenek ezek akár vallásiak, feltéve, hogy ezek megnyilvánulása nem zavarja a törvényes rendet.

11. A gondolatok és vélemények szabad cseréje az ember egyik legértékesebb joga; tehát minden állampolgár szabadon beszélhet, írhat és nyomtathat, de a törvény által meghatározott esetben felelnie kell e szabadsággal való visszaélésekért.

12. Az ember és polgár jogainak biztosítása karhatalmat tesz szükségessé; e hatalmat ezért mindenki javára hozzák létre, nem pedig azok egyéni hasznára, akikre rá van bízva.

13. A karhatalom fenntartása és a kormányzat költségei miatt közös adózásra van szükség; amelyből egyenlő módon kell részesednie valamennyi állampolgárnak, képességeiknek megfelelően.

14. Valamennyi állampolgárnak joga van ahhoz, hogy személyesen vagy képviselőik útján megbizonyosodjanak a közös adózás szükségességéről, szabadon belegegyezzenek, figyelemmel kísérik felhasználását, meghatározzák felosztását, kivetését, begyűjtését és tartamát.

15. A társadalomnak joga van elszámoltatni kormányzata valamennyi köztisztviselőjét.

16. Az olyan társadalomnak, ahol a jogok garanciáját nem biztosították, a hatalmak szétválasztását pedig nem határozták meg, nincs alkotmányuk.

17. Mivel a tulajdon szent és sérthetetlen jog, senki sem fosztható meg tőle, csak törvényesen megállapított közérdekben, amely ezt nyilvánvalóan szükségessé teszi, és csak igazságos és előzetes kártalanítás esetén.

## 25.

### *A közellátás nehézségei*

*1789. szeptember*

Az újabb felkelést a párizsi élelemhiány készítette elő. Bailly polgármester emlékirataiból megtudhatjuk, milyen nagy szerepet játszott az élelemhiány vagy az emiatti aggodalom a párizsi tömegek mozgósításában.

A kormány élelmiszerraktárai ki fognak ürülni. A külföldön legutóbb megvásárolt gabona még nem érkezett meg. Azt kértük, hogy minél gyorsabban csépeljék ki az új termést. A Nemzetgyűlés ellátási bizottságával levelet írtunk a gazdáknak. Kerületeink tevékenyebbnek bizonyultak: osztagaik bejárták a vidéket, és cséplésre kényszerítették a napszámosokat. Ez csak arra volt jó, hogy a félelem miatt elrejtették a gabonát. A kereskedelemnek és a bizalomnak mindent meg kellene újítania, de az ilyen zavaros időkben nem nagyon számíthatok a bizalom visszatérésére.